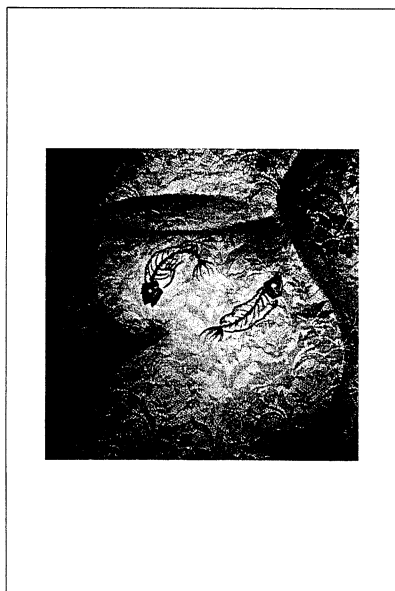

El discurs de la història

La segona meitat del segle XX va donar a la literatura en llengua alemanya cinc premis Nobel —Nelly Sachs (1966), Heinrich Böll (1972), Elias Canetti (1981), Günter Grass (1999) i Elfriede Jelinek (2004)—, els quals, juntament amb altres escriptors com Thomas Bernhard, Max Frisch o Peter Handke han mostrat fins a quin punt aquesta va sobrepassar i superar tot tipus de fronteres i llindars, ideologies i polítiques, processos de transformació i de fragmentació, per reflectir, a través de la paraula, una consciència col·lectiva sempre en procés de reconstrucció, mai no definitiva. Amb la sensibilitat d'un sismògraf de la història, la narrativa posterior a la Segona Guerra Mundial va esdevenir l'eco de la consciència moral de la nació alemanya. En el seu intent per esbossar el rostre oblidat de la història, d'una història en què la vergonya i la culpabilitat dels fets de la guerra —amb totes les seves conseqüències polítiques, socials, econòmiques i geogràfiques— afloraven sota les formes més diverses, o fins i tot com a fruit de les nombroses conseqüències del canvi radical que més tard implicà la reunificació, diverses generacions d'escriptors aportaren una voluntat paral·lela de reconstrucció literària d'una amplitud considerable.

Què ha romàs d'aquest testimoni catalitzador? Quines són les veus actuals d'una literatura que tot i haver estat reconeguda i llegida al nostre país continua semblant abstracta o llunyana? En els darrers anys les editorials alemanyes tampoc no han facilitat el descobriment d'escriptors de substància més significatius. Les grans obres que desencadenaven abans els debats estètics tan desitjats o les reflexions més polèmiques sobre les qüestions importants que afecten la societat cal buscar-les, ara com ara, lluny dels mitjans comercials, en la mesura que el seu contingut no resulta de vegades atractiu a un públic preocupat per altres afers aparentment més urgents, inexcusables. No obstant això, més enllà de les antigues glòries, i de tots aquells que van pertànyer al denominat *Grup del 47* —el treball d'erudits de la talla de Hans Magnus Enzensberger o Marcel Reich-Ranicki és ben conegut—, la literatura alemanya disposa de grans exponents gairebé desconeguts a la nostra terra. Basti esmentar dos escriptors nascuts durant la Gran Guerra i després, els quals es troben ara

en plena maduresa creativa. Per les exigents obres de Friedrich Christian Delius (1943) i de Reinhard Jirgl (1953) batega una crítica de la seva societat realitzada a partir d'una anàlisi profunda dels mecanismes del sistema. Quan aquestes línies arribin a les mans del lector el primer d'ells ja haurà pronunciat el discurs de recepció del Premi Georg Büchner 2011. La singularitat del *Büchner Preis*, un premi atorgat per l'Acadèmia de la Llengua i la Poesia alemanyes, no passa mai desapercbut en un panorama literari en què el pes de la història ha deixat una empremta inesborrable, l'herència de la qual ha desencadenat, provocat i fins i tot nodrit un dels més grans intents literaris de reconstrucció d'una identitat pròpia, d'una veu expressiva capaç d'aixecar el vol d'un poble marcat per una riquíssima tradició cultural i per un laberint identitari de múltiples arrels que ha fet germinar i ha modificat fins a límits insospitables la pàtria de Goethe i Schiller.

Delius és potser un dels millors escriptors alemanys de la seva genera-

ció. Les seves obres han estat traduïdes a més d'una dotzena de llengües. Dissortadament, entre aquestes llengües no trobem el català, i fins ara només ens n'ha arribat una en traducció castellana, *Die Spaziergang von Rostock nach Syrakus* (1995) —«El passeig de Rostock a Siracusa»—, on el lector serà testimoni de la història d'un cambrer de la RDA que pretén viatjar a la ciutat de Siracusa, a l'illa de Sicília, en els anys precedents a la reunificació. Un viatge impossible que finalment tindrà lloc com a símbol d'alliberament de les cadenes d'una societat emmirallada en la decadència de la seva pròpia raó de ser, mostrar-nos alhora les esclertes d'una realitat ofegadora amb una evident mirada crítica retrospectiva implícita. Les històries que sovint presenta Delius en les seves novel·les no jutgen, presenten fets, ficticis o reals, que descriuen enginyosament la història de la consciència de la seva nació i del seu temps, com és el cas de la trilogia *Deutscher Herbst* —«Tardor alemanya»—, o de la més recent *Die Frau, für die ich den Computer erfand* (2009) —«La dona per a qui vaig inventar l'ordinador»—, en què l'enginyer alemany Konrad Zuse, pare de la primera computadora electromecànica, manté una conversa fictícia amb un jove periodista, en la qual sobresurten els amors i les misèries d'un home que, sense saber-ho, inventava un aparell que esdevindria imprescindible en la nostra era, mentre les bombes destruïen Berlín, la ciutat dels seus èxits i dels seus fracassos.

Tanmateix molts es preguntaran qui és l'altre personatge, Reinhard Jirgl, i per descomptat, quina és la importància, els trets o la qualitat i el valor de la seva obra. Alguns editors es preguntaven exactament el mateix quan l'escriptora alemanya d'origen romanès Herta Müller va rebre el Nobel de Literatura l'any 2009. L'obra de Müller, segons l'acadèmia sueca, descrivia el paisatge dels desposseïts «amb la concentració de la poesia i la franquesa de la prosa». És lamentable que no tinguem traduccions de cap de les obres de Jirgl, ni en català ni en castellà, possiblement a causa de l'existència intel·lectual d'aquest escriptor d'exquisida sensibilitat que demana un esforç considerable a l'hora de pair una escriptura elaborada i atapeïda de referències teòriques, d'una força i radicalitat poc comunes. Trets

com aquests no passen mai desapercebuts quan es tracta d'esgotar les opcions i els succedanis a què han conduït les polítiques comercials i l'anomenada cultura mediàtica. Una obra antisentimental a través de la qual desfilen les imatges del buit d'una existència impedida és certament difícil d'escometre. Amb una producció narrativa en què, «amb plenitud èpica» —i, caldria afegir-hi també, amb una minuciositat fascinant—, es desplega una panoràmica única de l'horitzó d'il·lusions i reptes de l'Alemanya d'ara i d'ahir, Jirgl rebia el *Büchner Preis* tot just fa un any. Novel·les com *Die atlantische Mauer* (2000) —«El mur atlàntic»— o *Abtrünnig* (2005) —«Renegat»—, demostren una vegada més, malgrat el pessimisme cultural que les caracteritza, l'esforç per trobar-hi una explicació a una tragèdia que va més enllà de la devastació, a saber, la possibilitat ínfima d'ultrapassar els límits, siguin aquests geogràfics, físics, o humans.

Val a dir que, en moltes ocasions, el discurs d'aquests escriptors pot resultar incòmode, amoïnador, i no sempre po-

líticament correcte. La mateixa Müller s'encarregava de recordar-nos el passat mes de maig en una entrevista reproduïda per mitjans romanesos que la preservació de la integritat intel·lectual personal «no és avui una eina de resistència política suficient». En dir això es convertia de nou en una altra veu molesta i empipadora per una societat amant de l'art breu i del consumisme, de la *Gefühlkultur* i la nanotecnologia, en una època de dispositius electrònics i temps marcats per les urgències del click, on l'esplai és ja inconcebible sense el consum alliberador i mesurador. «La velocitat», afegeix Byung-Chul Han, «ha castrat finalment la possibilitat de la lentitud necessària i inherent a la pausada cadència de la memòria literària». Aquest professor de filosofia d'origen coreà resideix a Alemanya des de fa més d'un quart de segle, quan vingué a realitzar estudis de filosofia, literatura alemanya i teologia a Friburg de Brisgòvia. Han pertany ara a l'excelsa nòmina de docents de la Universitat de les Arts de Karlsruhe, entre els quals també hi ha Boris

Groys o Peter Sloterdijk. La fama mediàtica de Sloterdijk ens ha permès assaborir bones dosis de la seva obra traduïda al castellà i en certes i comptades ocasions també al català —els seus *Temperaments filosòfics*, editats enguany per les edicions de la Ela Geminada—, mentre que l'obra de Han, amb moltes menys arestes, exímia, avança com un exèrcit callat en la nit, amidant els mals del temps de l'alteritat, la hipercultura i la globalització, dins d'allò que ell ha anomenat *Müdigkeitsgesellschaft* —una «Societat del cansament». La seva obra causà una forta impressió l'any passat a la Fira del Llibre de Frankfurt, i recentment Han ens ha tornat a sorprendre amb una *Topologie der Gewalt* —«Topologia de la violència»—, símptomes tots d'una malaltia sense precedents ni etiologia coneguda i, per tant, mancats d'una diagnosi suficientment notòria que hi permetés un pronòstic esperançador o, com a mínim, una prevenció peremptòria completament inajornable.

Vicent Minguet

Subscriu-te a Mètode

i rebràs la col·lecció completa de les «Monografies Mètode»

Subscripcions (4 números l'any):
25€ per a Espanya, 40€ per a l'estranger.

www.metode.cat

Revista de referència de la
Xarxa Vives
d'universitats

